

عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی

مسعود نیک سیرت^۱، سیدعلی بدری^{۲*} و محمدرضا رضوانی^۳

چکیده

بخش زیادی از تحقیقات روستایی کشور را دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی در قالب پایان‌نامه/ رساله انجام می‌دهند. اولین شرط دستیابی به حداکثر کارایی پایان‌نامه/ رساله این دانشجویان، انتخاب موضوعهای مناسب برای این تحقیقات است؛ از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی انجام شده است. این پژوهش از نوع توصیفی- تحلیلی است و با ترکیب دو شیوه اسنادی و پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری مشتمل بر دانشجویان (۱۶۱ نفر) و اعضای هیئت علمی (۲۰ نفر) رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه‌های دولتی سطح شهر تهران است که به روش سهمیه‌بندی تعداد ۱۰۰ نفر از دانشجویان و به روش تمام‌شماری تعداد ۲۰ نفر از اعضای هیئت علمی به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار تحقیق شامل پرسشنامه محقق ساخته است که برای اطمینان از روایی آن به افراد صاحب‌نظر در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی مراجعه شد و پایایی آن با استفاده از آزمون همسانی درونی آلفای کرونباخ به میزان ۰/۷۹ احراز شد. برای تحلیل داده‌های پرسشنامه از آزمونهای آماری چون توزیع فراوانی، تعیین میانگین، محاسبه متوسط میانگین، تحلیل عاملی، آزمون تی (t-test) و ویل کاکسون استفاده شد. نتایج به‌دست آمده از تحلیل عاملی نشان داد که پنج دسته از عوامل شامل محیط دانشگاه، علاقه شخصی دانشجوی، زمان و سهولت دسترسی به منابع، ارتباط با سازمانها و نهادها و تعلق مکانی در انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان مؤثر بودند که در بین این عوامل محیط دانشگاه بیشترین تأثیر را داشته است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که دانشجویان در مرحله انتخاب موضوع کمتر به مسائل، مشکلات و نیازهای جامعه روستایی توجه داشته‌اند.

کلیدواژه‌گان: تحقیقات علمی، انتخاب موضوع، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی.

۱. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران: m.niksirat@yahoo.com

۲. دانشیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

* مسئول مکاتبات: sabadri@ut.ac.ir

۳. استاد دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران: rezvani@ut.ac.ir

پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۲/۱۸

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۷/۲۱

مقدمه

پژوهش از پایه‌های اساسی و عمده در توسعه جوامع محسوب می‌شود، به طوری که هیچ‌گونه حرکت علمی و منطقی بدون پشتوانه تحقیقات امکان‌پذیر نیست. در واقع، پژوهش اصلی‌ترین نیروی محرکه جامعه در مسیر ترقی و توسعه است و یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های توسعه به‌شمار می‌رود (Dehghani, 2009). به همین دلیل، بین کم و کیف عملکرد و درجه پیشرفت پژوهش در هر جامعه و سطح توسعه و شرایط عینی و ذهنی حاکم بر آن جامعه پیوستگی وجود دارد (Hajipour & Soltani, 2008). در واقع، توسعه موزون به‌دلیل گسترش تحقیقات در جوامع رخ می‌دهد و می‌تواند تمام جنبه‌های حیات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. به علاوه، بهبود شاخصه‌های اقتصادی-اجتماعی به‌معنای تأمین نیازهای اساسی جامعه، احساس اعتماد به نفس و فراهم شدن رفاه اجتماعی و اقتصادی برای افراد جامعه است (Kaffashi, 2008).

با توجه به موارد مذکور و نظر به اهمیت تحقیقات علمی، به خصوص پایان‌نامه/رساله‌ها و تأثیر آنها بر روند تحولات هر رشته، به نظر می‌رسد نگاهی دقیق‌تر به موضوعات پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویی که طی سالهای قبل به انجام رسیده است، خالی از فایده نباشد. انتخاب موضوعات تکراری و کمتر کاربردی برای انجام پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویان، و اینکه چه عواملی سبب انتخاب این موضوعات می‌شود، مسئله پژوهش حاضر است. از این‌رو، در این پژوهش سعی شده است که تحقیقات علمی (پایان‌نامه/رساله‌ها) دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع این تحقیقات بررسی و نیز در سطح بالاتر و برای کاربردی‌تر شدن پژوهش، راهکارهایی به‌منظور فراهم آوردن زمینه‌ای مناسب برای انتخاب موضوعات کاربردی و متناسب با نیاز جامعه روستایی ارائه شود.

با توجه به اهمیت پژوهش و هزینه، زمان و انرژی زیادی که صرف فعالیت‌های پژوهشی می‌شود، شناخت شرایط اثرگذار در گرایش‌های موضوعی تحقیقات یک حوزه علمی و اینکه چه عواملی سمت و سوی این گرایش‌ها را مشخص می‌کنند اهمیت می‌یابد (Afghahi & Bagheri, 2009). بنابراین، مسئله تحقیق همواره در دانشگاه‌ها یکی از ارکان بنیادین بوده است. به‌منظور ارتقای سطح آموزش عالی در کشور یکی از راهبردها و سیاست‌های ارتقای کیفیت و نیز کارایی و اثربخشی آموزش عالی، هماهنگ ساختن برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌ها با نیاز جامعه و بازار کار است (Taiye, 2003).

یکی از چالش‌های دانشگاه‌ها، تکرار موضوعات تحقیق در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی است، با آنکه مسائل و موضوعاتی که قبلاً بررسی و قطعیت آنها اعلام شده است، نیاز به تکرار تحقیقات ندارند (Hafeznia, 2008). این قبیل تکرارها و موازی‌کاریها سبب شده است تا روح نوآوری و خلاقیت در پایان‌نامه‌های دانشجویی کمرنگ شود و این‌گونه تحقیقات کمتر شکل کاربردی به خود بگیرند. با توجه به این نکته می‌توان به اهمیت و ضرورت این مسئله پی برد که انتخاب موضوعات کاربردی متناسب با نیازهای جامعه روستایی تا چه حد می‌تواند به شناسایی و رفع برخی از نیازهای روستاییان کمک کند.

مراکز آموزش عالی به دلیل حضور اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری توان بالقوه‌ای برای اجرای پروژه‌های تحقیقاتی دارند که در صورت استفاده بهینه از آنها می‌توان بسیاری از خلأهای تحقیقاتی را از میان برداشت. در این زمینه یکی از سیاستهای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری طی دهه اخیر، گسترش و ارتقای جایگاه تحصیلات تکمیلی در کشور بوده است (Fahim, 2009; Danaie Fard, 1992; Yahyaie, 1992). اتخاذ این سیاست بدین دلیل است که در کشورهای توسعه‌یافته تحقیقات ارتباط و پیوندی قوی با تحصیلات تکمیلی دارد و مفهوم دانشگاه تحقیقاتی از ویژگیهای نظام تحقیقاتی این کشورها و از رموز موفقیت نظام تحقیقاتی آنهاست (Gharoun, 2002).

هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بوده است. بر اساس اهداف تحقیق، پاسخ به این پرسش که چه عواملی بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان مؤثر است، مدنظر بود.

با توجه به تازگی و به‌روز بودن موضوع پژوهش حاضر در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، با توجه به تلاش و جست‌وجو در منابع مختلف داخلی و خارجی، در زمینه موضوع پژوهش در این رشته دانشگاهی پژوهشی یافت نشد؛ به عبارتی، به رغم اهمیت موضوع که به‌صورت تذکر و ارشاد در آثار مکتوب بدان اشاره شده است، شاید بتوان گفت که تاکنون در این رشته با این کیفیت به تحقیقات علمی دانشجویان نگریسته نشده است. بنابراین، نمی‌توان در ایران سابقه و پیشینه تحقیقاتی کاملاً مرتب‌ی را بر این تحقیق مترتب دانست. به همین دلیل، فعالیتهای مشابهی که در زمینه موضوع مورد مطالعه در سایر رشته‌ها به عمل آمده بود، مطالعه شد. از جمله این پژوهشها می‌توان به تحقیق صادقی در باره بررسی عوامل مؤثر در ارتقای کیفی تحقیقات دانشجویی در مقطع تحصیلات تکمیلی (Sadeghi, 1995)، کیانمهر در خصوص بررسی روند موضوعی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاههای مستقر در تهران طی سالهای ۱۳۷۵-۱۳۶۶ (Kianmehr, 1997)، علمی در باره ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاههای تربیت مدرس، تهران و علوم پزشکی در سالهای ۱۳۷۳-۱۳۶۵ (Oloumi, 2000)، حسین پناه در باره بررسی سیر گرایش موضوعی و روش پژوهش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاههای دولتی شهر تهران بین سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۵ (Hosseini Panah, 2007)، افقهی و باقری در باره بررسی روند موضوعی تحقیقات رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس استنادهای ۲۰۰۵-۱۹۹۶ در مقالات مجله آریست در سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶ (Afghahi & Bagheri, 2009)، انباری در خصوص مسائل و کاستیهای پژوهشهای نوین در جامعه‌شناسی توسعه روستایی ایران (Anbari, 2008)، گرجی و همکاران در باره گرایش موضوعی پایان‌نامه‌های دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی (سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۰) (Gorji, Rahmanpour, Mohaghegh & Husseini, 2008) و یمنی و مظفری در خصوص بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی

دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی (Yamani and Mozaffari, 2009) اشاره کرد.

در بررسی مطالعات انجام شده توسط پژوهشگران ایرانی که تاکنون درباره موضوع پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویان تحقیق کرده‌اند، مشخص شد که آنها بیشتر بر گرایش و روند موضوعی پایان‌نامه/رساله‌ها تأکید کرده و کمتر به شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع این تحقیقات پرداخته‌اند. از این‌رو، در منابع مختلف خارجی جست‌وجو شد و به‌رغم پراکندگی موجود در این منابع، بعضی از تحقیقاتی که به‌صورت مستقیم به شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه‌ها پرداخته‌اند؛ بررسی شد. ایساک و همکاران (Isaac, Koenigsknecht, Malaney & Karras, 1989) در پژوهش خود طیف وسیعی از عوامل از جمله ترجیحات دانشجو و استاد راهنما و مشاور، ملاحظات حرفه‌ای، محدودیت تجهیزات، احتمال انتشار تحقیقات، آینده شغلی و مسائل مربوط به رشته علمی را بر انتخاب موضوع پایان‌نامه‌های دکتری مؤثر دانسته‌اند. همچنین، محققان علائق و ویژگی‌های دانشجو را مهم‌ترین عامل در انتخاب موضوعات عنوان کرده‌اند. اهمیت این عوامل با توجه به رشته تحصیلی و در برخی موارد بر حسب جنسیت دانشجو متفاوت بوده است.

یافته‌های تحقیق یانسون و اسمیت (I³ Anson & Smith, 2000) بیانگر تأثیر علائق دانشجو، آرزوهای شغلی، سهولت دسترسی به داده‌های اولیه و ادبیات تحقیق بر انتخاب موضوع تحقیقات و پایان‌نامه‌های دانشجویان مدیریت گردشگری است.

در مجموع، تحقیقاتی که در آنها به‌طور مستقیم انتخاب موضوع پایان‌نامه بررسی شده است، چندین یافته قابل توجه داشته‌اند، از جمله: ۱. میزان استقلال دانشجویان در انتخاب موضوع پایان‌نامه در رشته‌های تحصیلی گوناگون با هم متفاوت است. برای مثال، دانشجویان رشته علوم ورزشی در انتخاب موضوع استقلال کمتری نسبت به دانشجویان علوم آموزش و پرورش گزارش کرده‌اند. ۲. دانشجویان و گروه آموزشی لزوماً دیدگاه یکسانی در خصوص درجه استقلال لازم برای انتخاب موضوع پایان‌نامه نداشته و آنها خواستار استقلال بیشتر بوده‌اند (Berelson, 1960).

جدای از این یافته‌ها که بیشتر نشان‌دهنده تأثیر مشاور در انتخاب موضوع پایان‌نامه‌هاست، چندین عامل مؤثر دیگر نیز یافت شده‌اند. سیژن (Session, 1971) نشان داد که علاوه بر علاقه دانشجو، توانایی لازم برای انتشار پایان‌نامه نیز در انتخاب موضوع پایان‌نامه مؤثر است. نتایج تحقیق بار (Barr, 1984) حاکی از آن است که در نظر گرفتن آینده شغلی، توسعه پارادایمی رشته تحصیلی، ساختار برنامه آموزش دکتری، زمینه پژوهش، استادان راهنما و مشاور و هم‌رشته‌ایها بر انتخاب موضوع پایان‌نامه‌ها تأثیرگذارند (Isaac et al., 1989).

با توجه به مطالعات انجام شده در خارج از کشور و کمبود مطالعات کاملاً مرتبط در داخل کشور، در این پژوهش سعی شده است با تأکید بر مرحله انتخاب موضوع تحقیقات علمی، عواملی که بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویان مؤثرند، شناسایی شوند.

مبانی نظری: تحقیق به‌عنوان یکی از ابزارهای توسعه، شناخت نظام‌مند بشر و پاسخگویی به بخش اعظمی از مشکلات مبتلابه، در بسیاری از موارد، به شکل ناقص ادراک یا استفاده شده است. در برداشتی حداقل‌گرا، گاهی اوقات ملاحظه می‌شود که تحقیق معادل حقیقت‌یابی یا واقعیت‌شناسی پنداشته یا رسالت محوری تحقیق نوعی رسالت آموزشی در نظر گرفته شده است. در صورتی که در برداشت علمی، هدف از تحقیق حل مسئله است و چرخه تحقیق در طیفی از فعالیتهای مسئله‌شناسی آغاز و به کار بست نتایج و اخذ بازخورد ختم می‌شود (Deputy of Research, Education and Extension, Ministry of Cooperative, 2008).

الگوی حاکم بر نظام علم و فناوری در کشور ایران، متأثر از نظریه سرمایه انسانی و سیاست توسعه بیرونی، به الگوی فشار دانش نزدیک بوده است. در چنین فضایی آموزش عالی نیز عمدتاً تحت تأثیر الگوی عرضه دانش قرار گرفته و با عناصر دیگری درآمیخته و در نهایت، به یک نوع الگوی کهن و تاریخی در آموزش عالی؛ یعنی الگوی ناپلئونی نزدیک شده است. در این الگوی نظری پژوهش اهمیت زیادی ندارد. در خصوص کشور ایران باید این نکته را اضافه کرد که گرچه تعداد و کمیت پژوهشهایی که صورت می‌گیرد بسیار است، اما کیفیت پژوهشها و تناسب آنها با نیازها و زمینه فرهنگی، اجتماعی و تاریخی جامعه ایران و حتی بهره‌گیری از فرصتهای جهانی اندک است و بنابراین، آنچه انجام می‌گیرد، صرفاً محک‌گذاری و آزمون نظریه‌های علمی وارداتی است، بی‌آنکه دقت شود که این نظریات محصول زمینه‌ها و شرایط تاریخی، فرهنگی و اجتماعی متفاوت‌اند و در اغلب موارد پاسخگوی نیازهای جامعه ایرانی و در جهت ایجاد تمدن اسلامی نیستند (Ministry of Science, Research and Technology, 2009).

در کشورهای توسعه‌یافته تحقیقات ارتباط و پیوندی قوی با تحصیلات تکمیلی دارد و مفهوم دانشگاه تحقیقاتی از ویژگیهای نظام تحقیقاتی این کشورهاست و اصولاً مفهوم دانشگاه تحقیقاتی از رموز موفقیت نظام تحقیقاتی آنهاست (Gharoun, 2002). در این بین، پایان‌نامه‌های دانشجویی سهم عمده‌ای در تحقیقات و پروژه‌های صورت گرفته در دانشگاهها دارد. داشتن فرصت کافی برای نگارش این متون و همچنین، هدایت استادان راهنما و مشاور و بهره‌مندی دانشجویان از تجارب و آموخته‌های خود در طول دوران تحصیلات تکمیلی، به همراه ویژگی ژرف‌نگری و محدود بودن دامنه کار در پایان‌نامه‌ها، دانشجو را به سمت مطالعه و استفاده از متون و منابع با ارزشی در آن زمینه موضوعی خاص سوق می‌دهد (Horri, 1999).

اولین و شاید مهم‌ترین مرحله در فرایند اجرای این دسته از تحقیقات دانشجویان، مرحله انتخاب موضوع است. در این خصوص، بهتر است موضوعات پایان‌نامه/رساله در ارتباط با مسائل و مشکلات موجود در زمینه موضوعی خاص باشد. افرادی که به این امر اعتقاد ندارند یا بدان اعتنا ندارند، یا ارزش دانشجو را نمی‌دانند یا وی را به حساب نمی‌آورند یا به حل مسائل و مشکلات موجود در فضای

موضوعات خاص آشنایی، توجه یا علاقه ندارند یا بر اثر کثرت کار و گرفتاری نمی‌توانند در این زمینه بیندیشند و طبعاً شتابزده موضوعی را که خود در نظر دارند یا دانشجو پیشنهاد می‌کند می‌پذیرند، بدون توجه به اینکه موضوع مذکور در سلسله مسائل و مشکلات محلی از اعراب داشته باشد. عده‌ای از استادان هم ممکن است خود سرگرم انجام دادن پژوهش باشند و دانشجویان را در اجرای پژوهش خود به کار گیرند (Fadaiye Iraqi, 1995).

نکته قابل توجه در خصوص موضوع پایان‌نامه‌های دانشجویان این است که معمولاً این موضوعها کاملاً محدود و مهار شده است و به همین دلیل، اغلب پژوهشهایی که در قالب پایان‌نامه انجام می‌شود، از عمق بیشتری نسبت به موارد مشابه برخوردار است. از طرفی، اغلب سعی می‌شود موضوعات جدید و غیر تکراری و بکر برای پایان‌نامه انتخاب شود (Azad & Mansourian, 2001).

در کشورهای جهان سوم و در حال توسعه، جدایی فعالیتها و هدفهای دانشگاه از هدفها و واقعیهایی اجتماعی سبب نقصان اعتبار دانشگاهها شده است. رفع این نقصان زمانی صورت می‌گیرد که کنشگران علم و آموزش عالی در فعالیت و کسب و کار حرفه‌ای خود از سطح زندگی مادی فراتر بروند. در این صورت، حداقل سه سطح دیگر از فعالیت علمی و فناوری برای آنها معنا می‌یابد (Ferasatkah, 2006):

۱. احساس کارایی، اثربخشی و تولید کیفیت به عنوان ارزش افزوده؛

۲. احساس خدمت به مردم و مفید واقع شدن؛

۳. احساس رهاسازی از طریق بازتوزیع فرصتها، نقد قدرت و ... .

یکی از نکات مهم برای افزایش کارایی پایان‌نامه‌های دانشجویان، انتخاب موضوعهای مناسب برای آنهاست. در فرایند یک تحقیق علمی انتخاب موضوع پس از شناسایی مسئله و مرور اجمالی بر مطالعات و متون صورت می‌گیرد (Azkia & Darban Astaneh, 2003). این مرحله از فرایند تحقیق در پژوهشهای دانشجویی همواره با مشکلاتی همراه است، چرا که پیدا کردن موضوعی که بدیع باشد، مشکلی از جامعه حل کند، دانشی جدید تولید کند و همچنین، با توانایی دانشجویان همخوان باشد، کار نسبتاً مشکلی است و برای همین است که از میان پایان‌نامه‌های دانشجویی درصد اندکی از آنها منشأ اثر در جامعه می‌شوند و باری از دوش جامعه برمی‌دارند (Matlabi, 2009).

دانشجویان اغلب برای انتخاب موضوع بر اساس تمایلات شخصی، تجربه کاری و مسائل مطرح روز عمل می‌کنند (Azaranfar, 2006). در هر مقطع زمانی، گرایشهای پژوهشی در هر رشته بسته به شرایط محیطی، مختلف است؛ بعضی از موضوعها بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند و بعضی دیگر نادیده گرفته می‌شوند و این امر در نگارش پایان‌نامه‌ها نیز صدق می‌کند (Gorji, et al., 2008). با وجود این، انگیزه دانشجویان در انتخاب موضوع پایان‌نامه/رساله را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: بعضی از دانشجویان به دلیل سهولت کار یا علاقه‌مندی، موضوعی را که قبلاً روی آن کار کرده‌اند به عنوان موضوع پایان‌نامه و رساله خود انتخاب می‌کنند. بعضی دیگر از دانشجویان در انتخاب موضوع پایان‌نامه/رساله

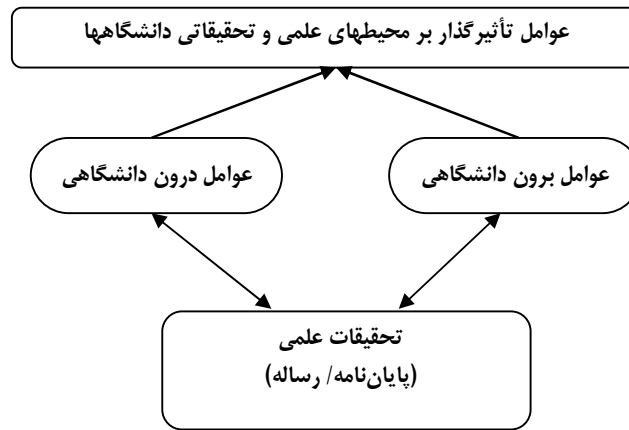
خود مفید بودن موضوع و کاربرد آن در جامعه یا سهم آن در حل پاره‌ای از مشکلات موجود را مورد توجه قرار می‌دهند. در نهایت، گروهی از دانشجویان نیز نخستین مسئله را طوری انتخاب می‌کنند که بعدها بتوانند در سطح پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد یا رساله دکتری آن را گسترش دهند. بنابراین، نخستین تحقیق به عنوان فرایند اکتشاف خواهد بود. در مجموع، آنچه هنگام انتخاب موضوع باید مورد توجه باشد، این است که موضوع باید (Fadaiye Iraqi, 1995) مورد علاقه دانشجو باشد، دانشجو توانایی خود را در نظر داشته باشد، نیاز جامعه را در نظر داشته باشد، دانشجو بتواند استاد راهنمایی را در این زمینه پیدا کند و با او برای انجام دادن کار به تفاهم برسد و حتی‌المقدور به زمینه کاری او وابسته باشد.

بر اساس مطالب یادشده، روشهای مختلفی برای رسیدن به موضوع تحقیق از سوی متخصصان و استادان این حوزه مطرح می‌شود که می‌توان به استفاده از تجربه‌های شخصی، مطالعه تحقیقات و نوشته‌های منتشر شده از سوی صاحب‌نظران و استنتاج از نظریات و نظایر آن اشاره کرد. در واقع، اگر نگاه عمیق همراه با تأمل به زندگی و پیرامون خویش داشته باشیم، با موضوعات پژوهشی بسیاری برای شروع کار تحقیق مواجه خواهیم شد که ریشه در تجربه‌های و زندگی روزمره ما انسانها دارد (Matlabi, 2009).

در زمینه موضوع تحقیقات روستایی که در مؤسسات آموزش عالی انجام می‌شود، توجه به فضای کلی زندگی جامعه روستایی اهمیت زیادی دارد. در این زمینه فیلسوف مشهور «وایت هد» معتقد است که مؤسسات آموزش عالی صرفاً مکتبهایی برای آموزش و انجام دادن پژوهش نیست. او می‌گوید چه بسا این‌گونه فعالیتها را بتوان در مکانهایی غیر از دانشگاهها ارزان‌تر انجام داد و با صراحت اضافه می‌کند «تنها دلیلی که وجود دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی را توجیه می‌کند، همان کشف و حفظ ارتباط میان دانش و حقیقت با فضای کلی زندگی است» (Naderi & Seyfi Naraghi, 1991). بنابراین، اساس کار در تحقیقات روستایی چنان باید باشد که جامعه و محیط روستا بیشتر درک و از طریق تسلط بر نقاط ضعف و قوت آن، با مشارکت همه جانبه مردم، نابسامانیها و مسائل آن برطرف شود. چنین مطالعه‌ای در ممالک پیشرفته جهان، همزمان با آغاز اقدامات توسعه (اواسط دهه ۱۹۵۰)، آغاز شد (Hosseini Ebari, 2001). برای مثال، از سال ۱۹۷۲ عملیات توسعه روستایی در قالب تحقیقات روستایی کاربردی را حکومت فدرال آمریکا در مؤسسات آموزش عالی دولتی آغاز کرد (Lionel, 1984, p. 3).

در بررسیهای به‌عمل آمده در باره منابع مختلف در زمینه ماهیت تحقیق، ویژگیهای تحقیق، انتخاب موضوع تحقیق، موضوعهای مناسب برای تحقیق و مانند آن، دو دسته از عوامل بر محیطهای علمی و تحقیقاتی به خصوص دانشگاهها مؤثر تشخیص داده شد. این عوامل به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان نیز تأثیرگذارند. از جمله عوامل درون دانشگاهی مؤثر بر

انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله دانشجویان می‌تواند به حوزه تخصصی استاد راهنما، شیوه اجرایی گروه آموزشی دانشگاه محل تحصیل در انتخاب موضوع و استاد راهنما، موضوعات مطرح شده در مباحث کلاسی، وجود داشتن استادان متخصص در حوزه مورد نظر و علاقه شخصی دانشجو اشاره کرد. همچنین، از بین عوامل عوامل برون دانشگاهی مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله دانشجویان می‌تواند سهولت دسترسی به محدوده مطالعاتی، منافع و پیامدهای انتخاب موضوع خاص برای افزایش شانس جذب در بازار کار، حمایت مالی سازمانهای ذی‌ربط، امکان برقراری ارتباط و تعامل با مسئولان محلی و بهره‌گیری از کمک آنها و مانند آن را نام برد. بر این اساس، مدل مفهومی تحقیق به شکل زیر ترسیم می‌شود.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

فرضیه‌های پژوهش

۱. انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های تحصیلی توسط دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی عمدتاً متأثر از علاقه شخصی دانشجویان است.
۲. عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌ها بین دانشجویان زن و مرد در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری متفاوت است.
۳. عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌ها بین دانشجویان زن و مرد متفاوت است.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر روش، تحقیق توصیفی-تحلیلی و به لحاظ ماهیت جزء تحقیقات اکتشافی محسوب می‌شود و با ترکیب دو شیوه اسنادی و پیمایشی انجام شده است. برای دستیابی به چارچوب نظری، شفاف شدن ماهیت تحقیق علمی، آگاهی از پیشینه پژوهش و جمع‌آوری برخی از اطلاعات مورد نیاز ابتدا از روش اسنادی و برای جمع‌آوری داده‌ها، طبقه‌بندی، توصیف و تحلیل آنها از روش پیمایشی استفاده شده است. امکان بررسی فرضهای پژوهش و مراجعه به دانشجویان و اعضای هیئت علمی سه دانشگاه مورد نظر و تعمیم یافته‌ها از دلایل انتخاب روش مزبور به عنوان روش نهایی پژوهش حاضر است. در این پژوهش جامعه آماری مشتمل بر دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه‌های دولتی سطح استان تهران (دانشگاه تهران، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تربیت مدرس) است که بین سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۸ به تحصیل مشغول بوده‌اند و همچنین، آن دسته از اعضای هیئت علمی گروه جغرافیا در سه دانشگاه مورد مطالعه که در پایان‌نامه‌های این دانشجویان، به‌عنوان استاد راهنما یا استاد مشاور ایفای نقش کرده‌اند، انتخاب شده‌اند. با استعلام از حوزه تحصیلات تکمیلی این دانشگاهها تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی ۱۶۱ نفر به‌دست آمد که به شیوه سهمیه‌بندی تعداد ۱۰۰ نفر به عنوان نمونه تعیین شدند. روش کار بدین ترتیب بود که ابتدا تعداد و درصد جمعیت دانشجویان و استادان در هر دانشگاه تعیین و سپس، بر اساس این درصد، تعداد نمونه‌ها در هر دانشگاه مشخص شد. در نهایت، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از تعداد افراد نمونه هر دانشگاه پرسشگری به عمل آمد.

جدول ۱- توزیع فراوانی جمعیت دانشجویان و استادان در دانشگاههای مورد مطالعه و نمونه‌های

انتخاب شده

استادان				دانشجویان				دانشگاه				
تعداد پرسشنامه جمع‌آوری شده		تعداد نمونه		تعداد جمعیت		تعداد پرسشنامه جمع‌آوری شده				تعداد نمونه		تعداد جمعیت
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۵۳	۸	۴۵	۹	۴۵	۹	۴۸/۳	۲۹	۴۸	۴۸	۴۸/۵	۷۸	تهران
۲۷	۴	۳۵	۷	۳۵	۷	۲۱/۷	۱۳	۲۲	۲۲	۲۲/۳	۳۶	شهید بهشتی
۲۰	۳	۲۰	۴	۲۰	۴	۳۰	۱۸	۳۰	۳۰	۲۹/۲	۴۷	تربیت مدرس
۱۰۰	۱۵	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۲۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۶۱	جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

پس از تعیین حجم نمونه، پرسشنامه‌های طراحی شده بین ۱۰۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی سه دانشگاه مورد مطالعه توزیع و در نهایت، با تعداد ۶۰ پرسشنامه برگشتی، داده‌های مربوط گردآوری شد. این میزان نشان‌دهنده بالا بودن نسبی نرخ بازگشت پرسشنامه‌هاست. با توجه به کم بودن تعداد استادان (۲۰ نفر) برای تکمیل پرسشنامه مربوط، که به صورت حضوری و کتبی و همچنین، از طریق ارسال به پست الکترونیکی استادان صورت گرفت، از روش تمام شماری استفاده شد. در نهایت، تعداد ۱۵ پرسشنامه معادل ۷۵ درصد از پرسشنامه‌های توزیع شده تکمیل و گردآوری شد. با تکمیل پرسشنامه تنظیمی بر روی ۲۰ نفر از دانشجویان و ۵ نفر از استادان و سنجش اعتبار و پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون همسانی درونی آلفای کرونباخ به میزان ۰/۷۹ پایایی نسبی پرسشنامه احراز شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، پس از دسته‌بندی داده‌ها و تهیه جداول اولیه، با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS و Excel آزمون‌های آماری چون توزیع فراوانی، تعیین میانگین، محاسبه متوسط میانگین، آزمون تی (t-test)، ویل کاکسون و تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. در نهایت، به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان، متغیرهای مختلف تأثیرگذار بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویان (۳۰ متغیر) شناسایی شدند. این متغیرها از طریق مطالعه کتب و مقالات علمی مرتبط و همچنین، با استفاده از نظرهای استادان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و تجربه‌های محقق در این رشته شناسایی شد. به برخی از این متغیرها در قسمت پایانی مبانی نظری پژوهش و در ذیل مدل مفهومی در قالب عوامل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی و همچنین، در جدول ۵ اشاره شده است. در گام بعد، با هدف پیدا کردن متغیرهای مکنون و تلخیص این متغیرها در تعداد محدودی از عاملها از آزمون تحلیل عاملی استفاده شد. در واقع، محقق با انجام دادن تحلیل عاملی بر روی متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/رساله‌های دانشجویان در پی شناسایی عاملهای مؤثر بر این انتخاب با توجه به ۳۰ متغیر مورد بررسی بوده است.

یافته‌ها

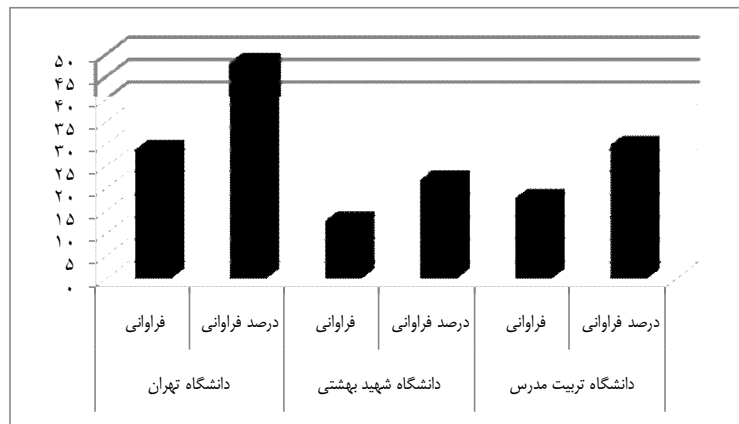
بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده از مجموع ۶۰ نفر از دانشجویان پاسخ‌دهنده به پرسشنامه‌ها، ۳۴ نفر (حدود ۵۷ درصد) مرد و ۲۶ نفر (حدود ۴۳ درصد) زن بودند. همچنین، ۴۶ نفر (حدود ۷۷ درصد) از دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۴ نفر (حدود ۲۳ درصد) از آنها در مقطع دکتری به تحصیل مشغول بوده‌اند.

جدول ۲- جنسیت و مقطع تحصیلی دانشجویان

مقطع تحصیلی				جنسیت			
دکتری		کارشناسی ارشد		زن		مرد	
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۲۳/۳	۱۴	۷۶/۷	۴۶	۴۳/۳	۲۶	۵۶/۷	۳۴

مأخذ: اطلاعات پرسشنامه

علاوه بر این، نحوه توزیع دانشجویان پاسخگو در سه دانشگاه مورد مطالعه در نمودار ۲ آورده شده است. این نمودار نشان می‌دهد که ۲۹ نفر (حدود ۴۸ درصد) از پاسخگویان، از دانشجویان دانشگاه تهران، ۱۸ نفر (معادل ۳۰ درصد) از دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس و ۱۳ نفر (حدود ۲۲ درصد) نیز از دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی بوده‌اند.

شکل ۲- فراوانی و درصد فراوانی دانشجویان به تفکیک دانشگاه محل تحصیل

مشخصات اعضای هیئت علمی رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی در دانشگاه‌های مورد بررسی در جدول ۴ قابل مشاهده است. بر اساس اطلاعات مندرج، هشت نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران (۵۳ درصد)، سه نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس (۲۰ درصد) و چهار نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی (۲۷ درصد) به پرسشنامه‌ها پاسخ گفته‌اند. سه نفر آنان (معادل ۲۰ درصد) مرتبه استادی، شش نفر (معادل ۴۰ درصد) مرتبه دانشیاری و شش نفر نیز (معادل ۴۰ درصد) مرتبه علمی استادیاری داشته‌اند.

جدول ۳- مشخصات اعضای هیئت علمی پاسخگو به تفکیک رتبه علمی و دانشگاه محل اشتغال

رتبه علمی دانشگاه	استاد		دانشیار		استادیار		جمع کل
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
تربیت مدرس	-	-	۱	۶/۷	۲	۱۲/۳	۳
تهران	۲	۱۳/۳	۳	۱۹/۹	۳	۱۹/۹	۸
شهید بهشتی	۱	۶/۷	۲	۱۳/۳	۱	۶/۷	۴
جمع	۳	۲۰	۶	۴۰	۶	۴۰	۱۵

مأخذ: اطلاعات پرسشنامه

سؤال اصلی پژوهش: چه عواملی بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان مؤثر بوده است؟

برای پاسخ به این سؤال از روش تحلیل عاملی استفاده شد. در گام نخست برای اطمینان از صحت کاربرد این روش مقدار MSA^5 (که در نرم‌افزار SPSS با KMO^6 بیان می‌شود) $0/74$ به دست آمد که مقدار این آماره از نظر تحلیل عاملی قابل قبول و نزدیک به متوسط (Akbari & Moradi, 2008) و نشان‌دهنده انسجام درونی متغیرهاست. همچنین، آزمون بارتلت با سطح معناداری قابل قبول ($sig < 0/01$) مناسب بودن متغیرها برای اجرای تحلیل عاملی را نشان می‌دهد (جدول ۴).

جدول ۴- نتایج آماره KMO و آزمون بارتلت برای اجرای تحلیل عاملی

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	0/74	
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1/504
	Df	435
	Sig	0/000

مأخذ: تحلیل آماری بر روی یافته‌های پرسشنامه

در گام بعد، تحلیل عاملی اکتشافی بر روی سؤالهای مربوط به بخش متغیرهای تأثیرگذار بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله که دارای ۳۰ سؤال بود، انجام شد و متغیرها با استفاده از روش بیشترین احتمال وارد تحلیل عاملی شدند. سپس، عاملها به روش واریماکس^۷ چرخش یافتند و با استفاده از معیار ویژه، پنج عامل به‌عنوان مبنای تحلیل همراه با مقدار ویژه هر یک از آنها، درصد واریانس هر یک از عوامل و فراوانی تجمعی درصد واریانس عوامل استخراج شد (جدول ۵).

در این پژوهش برای بررسی ضریب پایایی مقیاس عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که در عاملهای اول $0/84$ ، دوم، $0/79$ ، سوم $0/63$ ، چهارم $0/81$ و پنجم $0/72$ به دست آمد که در تمام عاملها رضایتبخش و نشان‌دهنده همگونی بیشتر مواد مقیاس در عاملهای اول و چهارم بود.

پس از مرحله چرخش واریماکس متغیرهایی که مربوط به هر عامل هستند، به‌صورت ستونی مشخص می‌شوند. نتایج چرخش عاملها و متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل همراه با بار عاملی آن نشان می‌دهد که از بین ۳۰ متغیر وارد شده به تحلیل عاملی، ۲۳ متغیر دارای بار عاملی مثبت و هفت متغیر دیگر بدون بار عاملی بوده‌اند (جدول ۶). پس از مشخص شدن بار عاملی هر متغیر و نحوه چرخش آن در بین عاملهای پنج‌گانه، عاملها بر اساس بار عاملی توزیع شده در بین متغیرهای مربوط نامگذاری شدند.

5. Measure of Sampling Adequacy

6. Kaiser-Meyer-Olkin

7. Varimax

جدول ۵- ماتریس بارهای عاملی بر اساس روش چرخشی همراه با عوامل استخراج شده

عوامل	گویه‌های مؤثر	بار عاملی	روایی مقیاس (الفای کرونباخ)	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	فراوانی تجمعی درصد واریانس
عامل اول	وجود داشتن استادان متخصص در حوزه مورد نظر	۰/۸۷۱	۰/۸۴	۶/۴۸۴	۲۱/۶۱۳	۲۱/۶۱۳
	شیوه اجرایی گروه آموزشی دانشگاه محل تحصیل	۰/۸۶۰				
	حوزه تخصصی استاد راهنما	۰/۷۱۴				
	موضوعات مطرح شده در مباحث کلاسی	۰/۶۹۰				
	پیشنهاد موضوع توسط استاد راهنما	۰/۶۲۹				
	محدودیت‌های گروه آموزشی	۰/۶۰۷				
	تازگی و به‌روز بودن موضوع	۰/۶۰۷				
عامل دوم	علاقه و دلبستگی به محل تولد	۰/۷۱۴	۰/۷۹	۳/۴۰۳	۱۱/۳۴۴	۳۲/۹۵۷
	امکان استخراج و انتشار مقالات متعدد	۰/۷۱۴				
	علاقه و انگیزه شخصی	۰/۶۲۲				
	ادبیات غنی موضوع و وجود داشتن پیشینه مطالعاتی فراوان	۰/۵۷۲				
عامل سوم	بازه زمانی برای انجام دادن پژوهش در باره موضوع تحقیق	۰/۷۸۵	۰/۶۳	۲/۵۹۶	۸/۶۵۳	۴۱/۶۱۰
	سهولت دسترسی به محدوده مطالعاتی	۰/۶۰۱				
	برخوردار بودن از سابقه پژوهشی در موضوع	۰/۵۵۹				
	سهولت دسترسی به منابع اطلاعاتی	۰/۵۳۴				
	وجود داشتن مبانی نظری قابل استناد	۰/۵۲۱				
عامل چهارم	حمایت مالی سازمان‌های ذی‌ربط	۰/۷۶۴	۰/۸۱	۲/۳۶۳	۷/۸۷۷	۴۹/۴۸۷
	خاص بودن موضوع	۰/۷۱۵				
	امکان بهره‌گیری از مشارکت روستائیان	۰/۶۹۵				
	منافع و پیامدهای انجام دادن موضوع پژوهشی خاص	۰/۵۶۴				
	آگاهی از اولویت‌های پژوهشی سازمانها	۰/۵۶۴				
عامل پنجم	موضوعات مرتبط با ناحیه محل تولد و زادگاه	۰/۶۸۸	۰/۷۲	۱/۹۴۸	۶/۴۹۲	۵۵/۹۸۰
	تداوم رابطه فرد با محل زندگی و زادگاه خود	۰/۶۶۴				

مأخذ: تحلیل آماری بر روی یافته‌های پرسشنامه

Extraction Method: Principal Component Analysis
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization

عامل اول: بالاترین مقدار در این عامل به متغیرهای مربوط به استاد راهنما و گروه آموزشی دانشگاه تعلق دارد و این عامل می‌تواند به عنوان «محیط دانشگاه» نامگذاری شود. این عامل بیشترین سهم (حدود ۲۲ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارد.

عامل دوم: بالاترین مقدار در این عامل با علاقی و ویژگیهای شخصی دانشجوی مرتبط است و این عامل می‌تواند علاقه شخصی دانشجوی نامگذاری شود. این عامل حدود ۸ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین کرده است.

عامل سوم: بالاترین میزان در این عامل به متغیرهای مرتبط با زمان و سهولت دسترسی به منابع اختصاص یافته است. بنابراین، این عامل می‌تواند به عنوان «زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه» نامگذاری شود. این عامل حدود ۹ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین می‌کند.

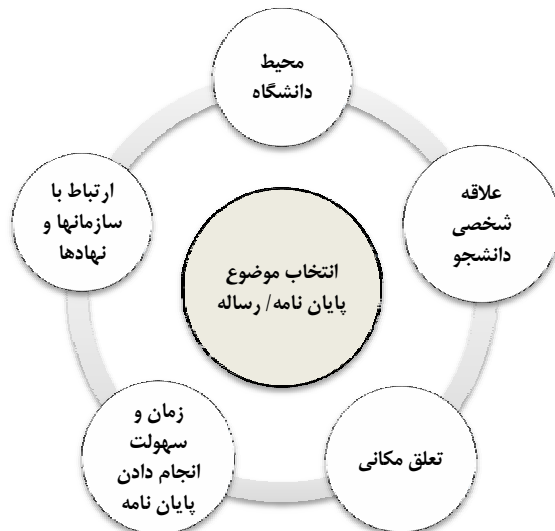
عامل چهارم: متغیرهای مرتبط با سازمانهای متولی جامعه روستایی بالاترین بار عاملی را در این عامل داشته‌اند. بنابراین، این عامل می‌تواند «ارتباط با سازمانها و نهادها» نامگذاری شود. این عامل حدود ۲۲ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین کرده است.

عامل پنجم: بالاترین مقدار در این عامل به متغیرهای مرتبط با محل تولد و محل زندگی دانشجوی اختصاص داشته است. از آنجا که این دو متغیر به تأثیر زادگاه و محل زندگی دانشجوی در انتخاب محدوده مطالعاتی (نمونه مورد مطالعه) اشاره دارند، این عامل می‌تواند به عنوان «تعلق مکانی» نامگذاری شود. این عامل حدود ۶ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین کرده است.

فرضیه ۱. انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌های تحصیلی توسط دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی عمدتاً متأثر از علاقه شخصی دانشجوی است.

برای بررسی درستی یا نادرستی این فرضیه، مقدار ویژه عاملها بررسی شد. مقدار ویژه بیانگر سهم هر عامل از کل واریانس متغیرهاست و هرچه مقدار آن بزرگ‌تر باشد، نشان‌دهنده اهمیت و تأثیر بیشتر آن عامل است. به طوری که عامل اول بیشترین سهم (حدود ۲۲ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارد. پس از آن عاملهای دوم و سوم به ترتیب توانسته‌اند حدود ۱۱ و حدود ۸ درصد از واریانس مجموعه مورد تحلیل را تبیین کنند. در مجموع، پنج عامل مذکور توانسته‌اند حدود ۵۶ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین کنند. حدود ۴۴ درصد از واریانس باقی‌مانده مربوط به سایر عواملی است که پیش‌بینی آنها در این تحقیق میسر نشده است.

با توجه به اینکه متغیرهای مربوط به علایق شخصی دانشجوی در دسته دوم قرار گرفته‌اند، می‌توان گفت که به‌رغم تأثیر زیاد علاقه شخصی دانشجوی به انتخاب موضوع تحقیقات، مهم‌ترین عامل در انتخاب موضوع تحقیقات دانشجویان محیط دانشگاه است. بنابراین، فرضیه نخست پژوهش رد می‌شود. پنج عاملی که بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌های دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی سه دانشگاه مورد مطالعه مؤثر بوده‌اند، در شکل ۳ نشان داده شده است.

شکل ۳- عوامل پنج‌گانه مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌ها (ترسیم از نگارندگان)

مقایسه میانگینهای عاملهای اکتشافی از روش تحلیل عاملی به تفکیک سه دانشگاه مطالعه شده نشان می‌دهد که عامل علاقه شخصی دانشجو در دو دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران و عامل ارتباط با سازمانها در دانشگاه تربیت مدرس بیشترین تأثیر را در انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌های دانشجویان این دانشگاهها داشته است (جدول ۶). همچنین، جدول ۶ نشان می‌دهد که در هر سه دانشگاه مورد مطالعه، عامل تعلق مکانی به‌طور آشکار از میانگین عاملهای دیگر کمتر است. برای آزمون معناداری تفاوت بین میانگین کل و میانگین تعلق مکانی از آزمون ویل کاکسون استفاده شد. بر اساس نتایج این آزمون، تفاوت میانگین عامل تعلق مکانی با میانگین کل معنادار است؛ به عبارت دیگر، عامل مورد نظر در مقایسه با سایر عاملها کمترین تأثیر را در انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌های دانشجویان داشته است.

جدول ۶- میانگین عاملها به تفکیک دانشگاههای مورد مطالعه

دانشگاه	عامل	تعداد پاسخگو	میانگین کل	محیط دانشگاه	ارتباط با سازمانها و نهادها	زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه	علاقه شخصی دانشجو	تعلق مکانی
تهران		۲۴	۳/۵۱	۳/۳۴	۳/۶۱	۳/۸۳	۳/۹۴	۲/۸۷
شهید بهشتی		۱۹	۳/۲۷	۳/۸۳	۳/۲۸	۳/۲۷	۳/۰۲	۲/۹۶
تربیت مدرس		۱۷	۳/۲۸	۳/۳۴	۳/۰۳	۳/۶۵	۳/۷۴	۲/۶۸

مأخذ: تحلیل آماری بر روی یافته‌های پرسشنامه

فرضیه ۲. عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌ها بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دانشجویان دکتری متفاوت است.

برای بررسی درستی یا نادرستی این فرضیه مقایسه میانگین عاملها به تفکیک مقطع تحصیلی انجام شد. آزمون تی (t-test) مورد استفاده نتایج تفاوت معناداری را بین میانگینهای مقاطع تحصیلی نشان می‌دهد (جدول ۷). بنابراین، می‌توان گفت که عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دانشجویان دکتری متفاوت است. در واقع، انتخاب موضوع توسط دانشجویان دوره دکتری بیشتر متأثر از محیط دانشگاه، زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه و علاقه شخصی دانشجو بوده است، در حالی که عامل ارتباط با سایر سازمانها و نهادها تأثیر کمی در انتخاب موضوع دانشجویان این دوره داشته است؛ همچنین، این عامل در انتخاب موضوع دانشجویان دوره کارشناسی ارشد تأثیر زیادی داشته است.

جدول ۷- میانگین عاملها به تفکیک مقطع تحصیلی

دکتری		کارشناسی ارشد			جنسیت عامل	
سطح معناداری	t	میانگین	سطح معناداری	t		
-/۰.۳۱	۳/۳۲	۳/۹۴	-/۰.۶۲	۳/۶۷	۳/۰۲	محیط دانشگاه
-/۰.۸۷	۴/۱۲	۳/۶۶	-/۰.۰۰	۳/۴۲	۲/۷۴	ارتباط با سازمانها و نهادها
-/۰.۰۰	۲/۶۷	۳/۲۷	-/۰.۲۳	۲/۹۴	۳/۵۹	زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه
-/۰.۰۱	۳/۹۲	۳/۷۲	-/۰.۰۰	۳/۸۹	۳/۹۴	علاقه شخصی دانشجو
-/۰.۵۶	۱/۳۵	۲/۸۷	-/۰.۷۳	۳/۴۳	۲/۸۴	تعلق مکانی
۱۴			۴۶			تعداد پاسخگویان

فرضیه ۳. عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله‌ها بین دانشجویان زن و مرد متفاوت است.

برای بررسی درستی یا نادرستی این فرضیه از آزمون تی (t-test) استفاده شد. نتایج به دست آمده از این آزمون و مقایسه میانگین عاملها به تفکیک جنسیت، تفاوت معناداری را بین میانگینهای جنسیت مرد و زن نشان می‌دهد؛ به عبارت دیگر، می‌توان گفت که عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله بین دانشجویان زن و مرد متفاوت است (جدول ۸). این تفاوت بیشتر ناشی از برخی تفاوت‌های موجود بین این دو گروه از دانشجویان و برخی از محدودیتهای موجود است. برای مثال، دانشجویان زن در مرحله انتخاب موضوع پایان‌نامه / رساله بیشتر به متغیرهایی از قبیل دسترسی به منطقه مورد مطالعه (زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه)، علاقه شخصی و محیط دانشگاه توجه داشته‌اند، در حالی که انتخاب موضوع توسط دانشجویان مرد بیشتر متأثر از عامل تعلق مکانی و ارتباط با سازمانها و نهادهاست. شاید

دلیل تمایل بیشتر دانشجویان مرد به انتخاب موضوعات پیشنهادی سازمانها و نهادها، استفاده از مزایای احتمالی از قبیل حمایت مالی و فراهم ساختن زمینه شغلی برای آینده باشد. همچنین، شاید از تفاوت موجود بین دانشجویان مرد و زن در میزان تأثیر عامل تعلق مکانی در انتخاب موضوع تحقیقات، این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که حس وطن دوستی در دانشجویان مرد قوی‌تر از دانشجویان زن باشد.

جدول ۸- میانگین عاملها به تفکیک جنسیت دانشجویان

عامل	مرد			زن		
	معناداری	t	میانگین	معناداری	t	میانگین
محیط دانشگاه	۰/۰۸	۴/۶۳	۳/۲۲	۰/۰۰۰	۵/۹۵	۳/۷۴
ارتباط با سازمانها و نهادها	۰/۰۰۰	۲/۴۵	۳/۶۸	۰/۰۳۴	۱/۰۳	۲/۷۲
زمان و سهولت انجام دادن پایان‌نامه	۰/۰۲۶	۴/۶۷	۳/۶۴	۰/۰۰۰	۴/۲۱	۳/۲۲
علاقه شخصی دانشجو	۰/۰۱	۳/۷۶	۳/۹۶	۰/۰۰۰	۱/۶۴	۳/۷
تعلق مکانی	۰/۰۰۰	۱/۸۴	۲/۶۴	۰/۰۲۲	۱/۷۳	۳/۰۶
تعداد پاسخگویان	۳۴			۲۶		

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی بررسی شده است. برای شناسایی این عوامل از آزمون تحلیل عاملی استفاده شد. نتایج تحقیق بیانگر آن است که دانشجویان با توجه به معیارها و ملاکهای خاصی به انتخاب موضوع برای پایان‌نامه/ رساله‌های تحصیلی خود می‌پردازند. ایساک و همکاران (Isaac et al., 1989)، یانسون و اسمیت (I'Anson & Smith, 2004)، آرونسون و همکاران (Aronson, Bennett, Moore & Stoll, 1985)، برلسون (Berelson, 1960)، سیژن (Sessions, 1971) و بار (Barr, 1984) نیز در مطالعات خود هر کدام عوامل گوناگونی را بر انتخاب موضوع پایان‌نامه دانشجویان مؤثر دانسته‌اند. برخی از این عوامل عبارت‌اند از: ترجیحات دانشجو و استاد راهنما و مشاور، ملاحظات حرفه‌ای، محدودیت تجهیزات، احتمال انتشار تحقیقات، آینده شغلی، مسائل مربوط به رشته علمی، علایق و ویژگیهای دانشجو، توانایی لازم برای انتشار پایان‌نامه، در نظر گرفتن آینده شغلی، توسعه پارادایمی رشته تحصیلی، ساختار برنامه آموزش دکتری، زمینه پژوهش، استادان راهنما و مشاور و هم‌رشته‌ایها.

در پژوهش حاضر و در بررسی مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع، این متغیرها با استفاده از تحلیل عاملی در پنج عامل دسته‌بندی شد. این عوامل عبارت بودند از: محیط دانشگاه، علاقه شخصی دانشجو، زمان و سهولت دسترسی به منابع، ارتباط با سازمانها و نهادها و تعلق مکانی. در بین این عوامل، تأثیر عامل محیط دانشگاه بیشتر از سایر عوامل بوده است. این عامل از متغیرهایی همچون تخصص

استادان دانشگاه، قوانین و مقررات آموزشی و پژوهشی گروه آموزشی، پیشنهاد موضوع توسط استاد راهنما، مباحث مطرح شده در کلاسهای درس و مانند آن تشکیل شده است. این عامل بیانگر آن است که در بسیاری از مواقع استادان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی باعث جهت‌دهی به موضوعات پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان می‌شوند. یافته‌های پژوهش ایساک و همکاران (Isaac et al., 1989) نیز مشابه یافته‌های پژوهش حاضر است. باید توجه داشت که این عامل در صورتی می‌تواند به‌عنوان یک عامل مثبت در نظر گرفته شود که موضوعاتی که توسط استاد به دانشجو پیشنهاد می‌شود متناسب با ویژگیها، تواناییها و علایق دانشجو باشد. در غیر این صورت، ممکن است دانشجو در میانه پژوهش با خستگی یا دلزدگی روبه‌رو و در به انجام رساندن تحقیق دچار مشکل شود.

نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی در تحقیقات خود تا حدود زیادی به آینده‌نگری در زمینه ادامه تحصیل در مقطع بالاتر نظر دارند. در واقع، این دانشجویان در انجام دادن کار خود دستیابی به آخرین دستاوردهای علمی را به‌منظور بالا بردن شانس چاپ مقالات استخراج شده از پایان‌نامه/ رساله در مجله‌ها و نشریه‌های پژوهشی مد نظر قرار می‌دهند.

همچنین، در بررسی متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع مشخص شد که دانشجویان به بازه زمانی برای انجام دادن تحقیق توجه زیادی دارند، متغیری که اولویت چهارم را در بین متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله دانشجویان داشته است. این عامل بیانگر نقش و اهمیت مدت زمانی است که دانشجو ملزم به تدوین و ارائه نتایج کار است. در واقع، دانشجویان این مدت زمان را برای انجام دادن تحقیقی درخور کافی نمی‌دانند.

علاوه بر این، در بررسی متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع مشخص شد که دانشجویان به متغیر حمایت مالی سازمانهای ذی‌ربط توجه خاصی دارند؛ این متغیر اولویت سوم را در بین متغیرهای مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله دانشجویان داشته است. با توجه به اهمیتی که محدودیت مالی در انتخاب موضوعی متناسب با نیازهای جامعه روستایی داشته است، مشخص می‌شود که دانشجویان به‌منظور انجام دادن فرایند تحقیق نیازمند حمایت مالی از سوی دانشگاه، سازمانهای متولی جامعه روستایی یا سایر نهادها و مؤسسات مربوط هستند.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در دو دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تهران عامل علاقه شخصی دانشجو و در دانشگاه تربیت مدرس عامل ارتباط با سازمانها بیشترین تأثیر را در انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان این دانشگاهها داشته است. همچنین، در هر سه دانشگاه مطالعه شده عامل تعلق مکانی تأثیر کمتری نسبت به سایر عاملها دارد. در عین حال، عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله بین دانشجویان کارشناسی‌ارشد و دانشجویان دکتری و همین‌طور بین دانشجویان زن و مرد متفاوت بوده است.

همان‌گونه که در مدل مفهومی تحقیق (شکل ۱) مشاهده شد، بر اساس مبانی نظریه‌ای دو دسته از عوامل (عوامل درون دانشگاهی و برون دانشگاهی) بر محیطهای علمی و تحقیقاتی تأثیرگذار بوده‌اند.

عوامل استخراج شده از یافته‌های تحلیل عاملی (عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی) نیز نشان می‌دهد که بعضی از این عوامل با محیط علمی (عوامل درون دانشگاهی) و بعضی با عواملی خارج از محیط علمی (عوامل برون دانشگاهی) مرتبط بوده‌اند. این عوامل پنج‌گانه عبارت‌اند از:

- محیط دانشگاه و استادان با متغیرهایی از قبیل تخصص استاد راهنما، قوانین گروه آموزشی، پیشنهاد موضوع توسط استاد راهنما؛
- علاقه شخصی دانشجویان با متغیرهایی از قبیل علاقه و دل‌بستگی به محل تولد، زادگاه و محل زندگی، علاقه شخصی و مانند آن؛
- زمان و سهولت انجام دادن تحقیق با متغیرهایی از قبیل بازه زمانی برای انجام دادن تحقیق، سهولت دسترسی به محدوده مطالعاتی، سهولت دسترسی به منابع و مانند آن؛
- ارتباط با سازمانهای متولی روستاها با متغیرهایی از قبیل حمایت مالی سازمانهای ذی‌ربط، پشتیبانی اطلاعاتی سازمانها، آگاهی از اولویتهای پژوهشی این سازمانها و مانند آن؛
- تعلق مکانی با متغیرهایی از قبیل موضوعات مرتبط با محل زندگی، داشتن ارتباط با محدوده مطالعاتی و مانند آن.

بسیاری از دانشجویان با در نظر گرفتن این پنج دسته از عوامل موضوع پایان‌نامه/ رساله خود را انتخاب می‌کنند. بر اساس مباحث نظری تحقیق، علاوه بر این پنج دسته از عوامل، دانشجویان هنگام انتخاب موضوع پایان‌نامه/ رساله خود باید به مسائل، مشکلات و نیازهای جامعه روستایی نیز توجه داشته باشند. این عامل را نمی‌توان در زمره هیچ یک از عوامل یاد شده دانست؛ به عبارت دیگر، محقق بر اساس مطالعات خود توجه به مسائل و مشکلات جامعه روستایی را به‌عنوان حلقه مفقوده در بین عوامل تأثیرگذار بر انتخاب موضوع تحقیقات (پایان‌نامه/ رساله‌ها) دانشجویان عنوان می‌کند.

همان‌گونه که در مقدمه و مباحث نظری مطرح شد، مرحله انتخاب موضوع تحقیق یکی از مهم‌ترین مراحل فرایند انجام دادن تحقیق است که متأسفانه، در پایان‌نامه/ رساله‌های دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی کمتر به این مرحله توجه می‌شود و دانشجویان اغلب موضوعاتی را انتخاب می‌کنند که به دلایل مختلف از جمله تکراری بودن موضوعات و نادیده گرفتن نیازهای جامعه روستایی در تحقیقات کمتر ارزش علمی دارند. از این‌رو، به‌منظور برون رفت از این مشکل آموزش و پژوهش در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاهها، سعی شد در گام نخست عواملی که بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان تأثیرگذارند شناسایی شوند و در گام بعد با توجه به عوامل شناسایی شده پیشنهادهای کاربردی متناسب با موضوع پژوهش ارائه شود.

پیشنهادها

بر اساس یافته‌های تحقیق به لحاظ سیاست‌گذاری به نظر می‌رسد مواردی همچون بازنگری در قوانین مربوط به تصویب موضوعات و تدوین پایان‌نامه، ایجاد بانک اطلاعات پایان‌نامه‌ها و بهنگام سازی آن [به‌منظور جلوگیری از تکرار تحقیقات]، ایجاد سازکارهای تشویقی برای ترغیب استادان به مشارکت در حل نیازهای جامعه، ارائه خدمات پشتیبانی مانند تأمین وسایل ایاب و ذهاب دانشجویان به مناطق روستایی، افزایش کمک هزینه پرداختی برای انجام دادن پایان‌نامه به دانشجویان، فراهم ساختن زمینه همکاری و تعامل بیشتر بین دانشگاه و سازمانهای اجرایی متولی سیاست‌گذاری برای مناطق روستایی به‌منظور برقراری پیوند بین سازمانها و نهادهای ملی و محلی مدیریت روستایی با دانشگاهها، بهره‌گیری از دانش روستاییان در انجام دادن پژوهشهای مرتبط با روستا و مشارکت دادن آنها در فرایند تحقیقات روستایی، شناسایی نیازهای تحقیقاتی روستاییان در نقاط مختلف کشور و ارائه فهرست این نیازها به دانشگاهها از جمله پیشنهادهایی است که می‌تواند مشکلات فعلی را تا اندازه‌ای رفع کند.

به لحاظ کاربردی نیز نقش برنامه‌ریزان آموزش عالی در ایجاد ارتباط بین تحقیقات علمی دانشجویان و نیازهای جامعه اهمیت بیشتری می‌یابد. این در حالی است که در بین عوامل مؤثر بر انتخاب موضوع تحقیقات علمی دانشجویان نیز «محیط علمی دانشگاه» دارای بیشترین اهمیت بوده است. بنابراین، نقش محیط علمی دانشگاه در حل مهم‌ترین مسئله در انتخاب موضوع تحقیقات که همانا «آگاهی و شناخت» است، دوچندان می‌شود. هر چه آگاهی و شناخت دانشجو در زمینه نیازهای جامعه بیشتر باشد، توجه او به این نیازها بیشتر خواهد شد. از این‌رو، لازم است دانشگاهها و برنامه‌ریزان آموزش عالی در افزایش شناخت دانشجویان در خصوص نیازهای جامعه و جهت‌دهی به آنها برای رفع این نیازها نقش خود را به درستی ایفا کنند. در این زمینه توجه به پیشنهادهای ارائه شده می‌تواند راهگشا باشد. از این‌رو، به محققان و دانشجویان پیشنهاد می‌شود تا در ادامه تحقیقات موارد زیر را مد نظر قرار دهند:

- شناسایی آسیبها و راه حل‌های ارتقای کیفی تحقیقات روستایی؛
- ارائه مدل نظام تحقیقاتی متناسب با جامعه روستایی؛
- ارائه مدل برای هماهنگی فعالیتهای محققان با فعالیت سازمانهای متولی جامعه روستایی؛
- ارائه روش مناسب برای تشخیص اولویتهای پژوهشی سازمانهای متولی جامعه روستایی.

References

1. Afghahi, E., & Bagheri, M. (2009). Subject trends of research in the library and information sciences: Citation analysis of ARIST articles (2002-2006). *Research on Information Science and Public Libraries*, 14(55), 5-24 (in Persian).

2. Akbari, N., & Moradi, Z. (2008). Economic analysis and the determination of industrial investment priorities in the province of Kurdistan. *Journal of Social and Human Sciences*, 8(30),33-58 (in Persian).
3. Anbari, M. (2008). Analyzing problems and shortcomings of modern research in rural development sociology in Iran. *Journal of Rural Development Studies*, 11(1), 1-33 (in Persian).
4. Aronson, J. A., Bennett, D., Moore, L. V., & Stoll, N. C. (1985). Student personnel dissertation topics 1979 to 1983. *Journal of College Student Personnel*, (26), 262-264.
5. Azad, A. & Mansourian, Y. (2001). Looking at the titles of foreign doctoral dissertations in library and information field between 1994 and 1999. *Journal of Academic Librarianship and Information Research*, (37), 101-85 (in Persian).
6. Azaranfar, J. (2006). Content analysis of dissertations in library and information field in the years 1994 to 2003 available in institute for scientific information and documentation Iran. *Journal of Information Science and Technology*, 21(4), 39-19 (in Persian).
7. Azkia, M. & Darban Astaneh, A.R. (2003). *Applied Methods of Research*. Tehran: Keihan Publishing (in Persian).
8. Barr, M. A. (1984). The selection of a dissertation topic: Elements influencing student choice. (Unpublished Doctoral Dissertation). The Ohio State University, Columbus.
9. Berelson, B. (1960). *Graduate Education in the United States*. New York: McGraw-Hill
10. Danaie Fard, H. (2009). An analysis of barriers to knowledge generation in field of the humanities: Some recommendations for promoting the capacity of Iranian science policy. *Journal of Science and Technology Policy*, 2(1), 1-16 (In Persian).
11. Dehghani, Gh.A. (2009). The study of students' satisfaction with thesis supervision in Tabriz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 9(4), 302-310 (in Persian).

12. Deputy of Research, Education and Extension, Ministry of Cooperative (2008). *Ministry of cooperative research workbook in 2007*. Tehran: Khoshbin publishing, (in Persian).
13. Fadaiye Iraqi, GH. R. (2005). Analysis of preparation Ms and PhD theses methods. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 4(9), 75-110 (in Persian).
14. Fahim Yahyaie, F. (1992). Academic research institutions performance. *Journal of Knowledge Book*, 1(2&3), 118-121 (in Persian).
15. Ferasatkah, M. (2006). Scientific ethics password upgrading higher education: Status and mechanisms: scientific professional ethics in Iran higher education quality assurance. *Iranian Journal of Ethics in Science and Technology*.1 (1), 13-28 (in Persian).
16. Gharoon, M. (2002). Research funding in Iran and other countries: Concepts and perspectives. *Rahyaf Journal*, 12(27), 197-214 (in Persian).
17. Gorji, A., Rahmanpour, S., Mohaghegh, N., & Husseini, F. (2008). Thematic trends of dissertations in faculty of management and medical information (from 2001-2007). *Health Management Quarterly*, 11(33), 32-23 (in Persian).
18. Hafeznia, M.R. (2008). *Introduction to research methods in human sciences*. Tehran: Samt publishing (in Persian).
19. Hajipour, B., & Soltani, M. (2008). Strategic research programs in universities and institutions of higher education case study: Imam Sadegh University. *Strategic Management Thought*, 2(1), 183-224 (in Persian).
20. Horri, A. (1999). *Information: Attitudes and researches*. Tehran: Ketabdar publishing (in Persian).
21. Hossein Panah, A. (2007). *Evaluation of tendency course of topics and research methods in LIS master's thesis, University of Tehran's government between 2000 to 2006*. (Master's dissertation). LIS courses, faculty of psychology and educational sciences, Tehran University (in Persian).

22. Hosseini Ebari, H. (2001). *An approach on the rural geography of Iran*. Esfahan University. Esfahan publishing (in Persian).
23. P'Anson, R. A. & Smith, K. A. (2004). Undergraduate research projects and dissertations: Issues of topic selection, access and data collections amongst tourism management students. *Journal of hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 3(1), 19- 32.
24. Isaac, P. D., Koenigsknecht. R. A., Malaney, G. D. & Karras, J. E. (1989). Factors related to doctoral dissertation topic selection. *Research in Higher Education*, 30(4), 357- 373.
25. Kaffashi, M. (2008). Factors affecting on orientation of faculty members of Islamic Azad University to carry out scientific and research activities. *Journal of Modern Thoughts in Education*, 3(4), 87-111 (in Persian).
26. Kianmehr, S.(1997). Examined the LIS master's thesis in universities located in Tehran during 1987 until 1996. (Master's dissertation). Library and information science, faculty of management and medical information. Iran University of Medical Sciences and Health Services (in Persian).
27. Lionel J. B. (1984). *Southern rural development research in the land-grant system since 1970*. Southern rural development center, Mississippi State University. January 1984.
28. Matlabi, D. (2009). Select a topic: Need or cooked. *Generalities Journal, Book of the Month*, 13(147), 27-26 (in Persian).
29. Ministry of Science, Research and Technology (2009). *Country's strategic development plan of science and technology* (in Persian).
30. Naderi, E., & Seif Naraghi, M. (1991). *Research methods & its evaluation in human sciences*. Badr research and publication office, Tehran (in Persian).
31. Oloumi, T. (2000). Evaluation of library and information science graduate theses in Tarbiat Modares, Tehran and Iran Medical Sciences University (Years 1986-1992). *Tehran University's Journal Psychology and Educational Sciences*, 30(2), 43-63 (in Persian).

32. Sadeghi, M. (1995). Study of effective factors in improving the quality of student research at the graduate level. (Master's dissertation). Public administration. Tehran University. Faculty of Management (in Persian)
33. Session, R. R. (1971). Factors related to dissertation topic selection: Student personnel and guidance. *Dissertation Abstracts International*, 5554-A.
34. Tayie, H. (2003). *Recognition and prediction of the country human resources*. Higher Education Research and planning Institute, Tehran (in Persian).
35. Yamani Douzi Sorkhabi, M., & Amin Mozaffari, F. (2009). Surveying effective causes on research experiences of graduate students Shahid Beheshti University. *Studies in Education and Psychology*, 10(1), 83-100 (in Persian).